

Una entitat visible és més fàcil de controlar que una trama opaca

Què cal fer amb la llibreria Europa?

XAVIER CASALS

El desembre de 1996 els Mossos d'Esquadra van detenir Pedro Varela i van confiscar nombrosos materials de la Llibreria Europa, que regentava al carrer Sèneca de Barcelona. Ara se celebra un judici, on pot ser acusat de vulnerar dos articles del nou Codi Penal, el 510 i el 607. El primer preveu penes d'un a tres anys de presó per a aquells que provoquin "la discriminació, l'odi o la violència contra grups o associacions per motius racistes, antisemites o altres de referents a la ideologia, la religió o les creences". El segon castiga amb una pena d'un a dos anys "la difusió per qualsevol mitjà d'idees o doctrines que neguin o justifiquin els delictes de genocidi o pretenguin la rehabilitació de règims o institucions que emparin pràctiques generadores d'aquests".

Mitjans de comunicació, partits polítics i entitats molt diverses van acollir favorablement l'actuació policial i, sovint, van mostrar la seva preocupació perquè aquesta havia estat tardana. De fet, el 1995 es va constituir la Plataforma Anna Frank, amb l'objectiu de canviar el nom del carrer de la llibreria i mostrar pedagògicament el rebuig a les tesis allí difoses. En qualsevol cas, es considera que una sentència exemplar contra Varela dissuadirà aquells que pretenguin divulgar tesis racistes i que neguen o banalitzen el genocidi jueu pel règim nazi.

Tanmateix, una anàlisi desapassionada de la situació indica que els resultats poden ser diferents als esperats. En primer lloc, perquè el perill ideològic atribuït a l'entitat filonazi ha estat sobredimensionat. Aquest comerç és l'hereu polític de l'extint CEDADE (Círculo Español De Amigos De Europa), que després de prop de trenta anys d'actuació (1966-1993) es va autodissoldre per crisis internes. Perill neonazi a Espanya? No gaire més que a d'altres països europeus amb grups *skins* guiats per aquesta ideologia.

En segon lloc, perquè inquieta la propagació d'unes teories i idees que poden semblar aberrants a la societat civil, en un context on proliferen agressions xenòfobes. Tanmateix, el judici ofereix un motiu per aglutinar els avui escadussers seguidors d'aquestes idees, galvanitza aquest espectre ideològic i dona un baló d'oxigen als seus elements més radicals, que no contemplen res viable dins la legalitat. Així doncs, una tendència lògica del neonazisme —mancat d'una projecció de vessant cultural (com la llibreria Europa)— ha de ser refugiar-se en escamots d'*hinchas* radicals i *skins*. Disminuirà la violència rapada? No necessàriament.

En tercer lloc, perquè s'infravalora que en una democràcia les idees —fins i tot les totalitàries (i aquí rau la grandesa del sistema de llibertats)— es combaten amb idees i que prohibir-ne la difusió té efectes multidireccionals. La persecució ideològica a l'era d'Internet no té gaire sentit. Una vegada ha intervingut la policia un establiment assenyalat com un recer neonazi, els seus membres probablement empraràn més apartats de correus, augmentaran la

premsa fotocopiada i llur presència a la xarxa. No cal ser expert en seguretat per discernir que policialment deu ser més fàcil controlar una entitat a la qual s'adrecen obertament els seguidors d'una ideologia que fugar en un tramut tan opac com el descrit.

Finalment, cal plantejar-se què cal fer amb la negació del genocidi comès pel

règim hitleria. Una voluminosa literatura de signe molt divers (amb professors universitaris entre els autors) que s'autobateja *revisionista* rebutja l'existència de les massacres comeses amb els jueus pel Tercer Reich. Els seus arguments són provocatius, acientífics, reabiliten de manera implícita o explícita el nazisme i fereixen profundament la sensibilitat de les persones que van conèixer l'amargor dels camps d'extermini. Negar aquesta realitat és, com diu l'historiador francès Pierre Vidal-Naquet, "assassinar la memòria" de tots els qui patiren en carn pròpia o propera aquell anorreament. Però si ens centrem en el tema axial de la qüestió, probablement cometem un error en conferir un paper decisiu als tribunals: aquests mai han de dilucidar la veritat històrica. Si no volem establir un diàleg extemporani entre historiadors professionals i pretesos *recercadors* —sovint de formació autodidacta— que revisen el passat, cal evitar aquesta judicialització. És conegut el *Llibre negre* del comunisme. Què farem quan enfervorits stalinians glorifiquin el *socialisme real* i minimitzin el gulag? També els perseguirem legalment? I els apologetes del franquisme?

La repressió, doncs, no aturarà la circulació de tesis neonazis i negacionistes (potser l'esporejarà). Fou efectiva —en aquest sentit— la censura de les acaballes del franquisme? La demonització del Front Nacional francès ha frenat el seu avenç? Segons el sociòleg estudiós del lepenisme Pierre-André Taguieff, solament dues vies no han estat explorades per contenir-lo: incidir

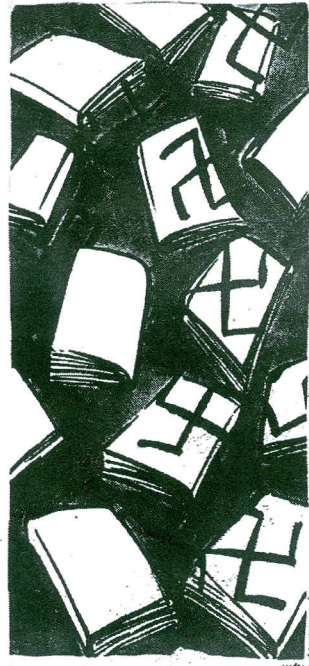
sobre les causes socials i econòmiques que fan quallar el seu discurs i fer una pedagogia política que en mostri contradiccions. Els extremismes formen part de l'ecosistema polític i la persecució judicial difícilment els eliminarà. El 1994, joves d'Estat Català (en resposta a incendis que atribuïen a ultradretans) exhortaven a "cremar Espanya". Hauria estat positiu il·legalitzar-ne el partit?

Quant al negacionisme —sigui quin sigui el seu color polític— no pertoca combatre'l judicialment. Vidal Naquet, en alludir a Robert Faurisson (un notori *revisionista*) era diàfan: "Viure amb Faurisson? Tota altra actitud suposaria que imposem la veritat històrica com a veritat legal, cosa que és una actitud

"El judici ofereix un bon pretext per aglutinar els avui escadussers seguidors d'aquestes idees"

perillosa i susceptible d'altres camps d'aplicació. Cadascú pot somniar una societat on els Faurissons serien impensables [...], però existeixen, com existeix el mal, en el nostre entorn i en nosaltres. Siguem feliços encara si, dins d'aquesta grisor que és la nostra, podem emmagatzemar algunes parcel·les de veritat, experimentar alguns fragments de satisfacció".

• XAVIER CASALS. HISTORIADOR I PROFESSOR DE LA UNIVERSITAT RAMON LLULL

Mal moment per a una negociació

XAVIER RIUS-SANT

Sóc dels que pensen que el final d'ETA seria més fàcil si les institucions i les forces polítiques de l'Estat espanyol fessin algun gest de cara a acceptar el dret a l'autodeterminació d'Euskadi, però també estic convençut que, encara que es reconegué formalment aquest dret, hi hauria sectors del grup armat que es negarien a abandonar les armes per la dificultat que representa tornar a la vida legal després de tants anys de combat i clandestinitat. També penso que un procés que desembocqués en la pau aniria acompanyat de l'excerceració gradual dels membres d'ETA condemnats; i el fet que hi hagi policies com Amedo i polítics com Barrionuevo a la presó fa més fàcil vendre aquest alliberament, que es plantejaria com una amnistia per a tots amb l'ànim de girar full. Però dubto que el procés endegat a Lizarrta, que pretén imitar el d'Irlanda, i la treva indefinida que ha anunciat ara ETA, pugui conduir a la pau.

Hi ha dos elements que fan totalment diferents els processos de pau a Irlanda i Euskadi. L'un és que a Irlanda, per ratificar els acords de pau, n'hi ha hagut prou que els votessin en referèndum només els ciutadans de l'illa. És a dir, un cop la classe política del Regne Unit i Irlanda i els grups armats van arribar a un acord, només va caldre que fos votat pels ciutadans de l'Ulster i de l'Estat irlandès. En el cas d'Euskadi, ens agradi o no, els mecanismes a seguir per admetre el dret a l'autodeterminació d'Euskadi o la creació d'un Estat federal són, tal com preveu l'article 168 de la Constitució, la dissolució de les Corts espanyoles, eleccions generals, aprovació per part de les noves Corts de la reforma constitucional i, després, referèndum a tot el que és avui Espanya.

La segona diferència és que a Irlanda va haver-hi abans llargues negociacions prèvies a un consens tàcit entre la classe política. Avui menys que mai hi ha un consens entre els grans partits

espanyols —el boicot del PSOE a l'acte d'obertura de l'any judicial ho demostra—, i si fem cas a les histèriques reaccions del PSOE i el PP a propostes com la *Declaració de Barcelona*, que pretenen caminar cap a un Estat federal, tampoc hi ha una mentalitat oberta per modificar la Constitució.

Tant de bo que m'equivoqui, però penso que s'ha arribat a la *Declaració de Lizarrta* i la treva d'ETA per una mena d'interessos conjunturals d'ETA, HB i el mateix PNB. El PNB, després d'haver governat amb el suport del PSOE tants anys, i de recolzar a Madrid el govern del PP, necessitava desmarcar-se dels partits estatals davant de les properes eleccions basques. HB, que s'estava aïllant amb l'estratègia de guerrilla urbana que practiquen els seus joves militants dia a dia en els carrers d'Euskadi, i fortament assetjada amb el tancament d'Egin i l'empresonament de la seva cúpula, necessitava demostrar que està oberta al diàleg. A ETA també li va bé la treva en el marc de la *Declaració de Lizarrta* per demostrar que el problema no és ella sinó la intolerància de l'Estat espanyol. Així les coses, ¿hi ha una entesa mínima a Madrid i la serenitat política per què es plantegi una reforma constitucional? Penso que no. ¿Votarien ara per ara els ciutadans de Còrdova, València o Guadalupe a favor d'una reforma constitucional en un proper referèndum? Penso jo que tampoc.

• XAVIER RIUS-SANT. PERIODISTA, EXPERT EN TEMES DE SEGURETAT I DEFENSA